

Budapest, 1946. január 4.
IX., Ráday-utca 28.

P r o m e m o r i a

1946. január hó 4-én Bereczky Albert társaságában felkerestem Tildy Zoltán miniszterelnököt és vele beszélgetést folytattam a következő ügyekben:

1. Tájékoztattam a Svájcban megindult gyermekakcióról, annak mind az Irlet-féle, mind a Max Visser-féle ágáról. Kifejezésre juttattam, hogy a magyar református gyermekeknek, különösen azoknak, akik már régebben künnjártak Svájcban az akcióból való kimaradása, magára az akcióra nézve igen hátrányos lenne. Ezért kértem Irletet és Visshert is, hogy a rendes elhelyezéseken kívül meghívás útján helyezzenek el egy bizonyos százaléknyi gyermeket, akikre nézve mi tegyünk javaslatot. Jeleztem, hogy egy kis bizottságot akarok összeállítani, amelyik ezzel a kérdéssel foglalkozzék: Domján János, Klaniczay dr. és Bodokyékat gondoltam tagokul.

A miniszterelnök közölte, hogy a Vöröskeresztet kivette a népjóléti miniszter hatásköréből és a miniszterelnökségbe helyezte át. Elnököt is keresett, de nem végleges a választása. Az volt a benyomásom, hogy Balogh István és Vargha Béla között kell döntenie és, ő Vargha Béla mellett szeretne döntenie. Bereczky Albert kérésére megígérte, hogy Bodoky Ricárdnét alkalmazni fogja a Vöröskeresztnél, épen a svájci gyermeküdültetési ágban.

2. Kérdeztem tőle, mit csináljunk az adó, illetőleg betétpengővel? Ő az adópengőre valót átmenetelt javasolta.

3. Kértem, hívja fel a külügyminisztert:illetékes helyen interveniáljon dr. Ravasz György uzmányi hadifogoly szabadonbocsátása ügyében. Bereczky ugyanezt kérte Victor Gábor részére.

4. Felhívtam a figyelmét arra, hogy nagy nyereségnek tartanám, ha Bodoky Ricárd Svájcba kimehetne. Annak a kapcsolatnak a továbbfűzéséről volna szó, amely 1937-ben az én svájci utammal kezdődött. A miniszterelnök ismerte az ügyet és készséggel tette magáévá.

5. Előhozta, hogy azt az 1.500 sv. frankot, amelyet

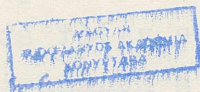

Béguin ur adományából Pap László kiutazási költségeire hiteleztem, Bereczkyvel való előzetes megbeszélés után /ahban a bizonyos tudatban, hogy Pap László 1.500 sv.frankja a Nemzeti Banknál ki van utalva, csak a pénzügyminiszter még a pengőbeni ellenértékéről nem gondoskodott/ nem kaptam még meg, pedig szeretném már szétosztani. Felkérte Bereczky Albertet, hogy megfelelő magyar érték előteremtése és a Nemzeti Bankhoz való beutalása tárgyában a pénzügyminiszternél tegye meg a megfelelő lépéseket.

6. Emlegettem, hogy Kováts J.István nyugdíjazásával kapcsolatban még mindig tisztázatlan a helyzet, mert a miniszterelnökség Kováts J.Istvánnak a közigazgatási bírósághoz küldött felelővételét a bíróság többszöri sürgetésre a kívánt iratokkal nemszerelte fel. Kértem, hogy erre vonatkozólag intézkedéseket tegyen.

7. Előterjesztést tettem Bárdossy László megkegyelmezése ügyében. Erről külön feljegyzés az ügyíraton.

8. Most bekértük Vasady Bélát, aki kiutazásával kapcsolatosan tett előterjesztéseket. Azokhoz a miniszterelnök hozzájárult. Ezzel kapcsolatosan kértük Bereczky Alberttel együtt, hogy a rendelkezésére álló alapból utaljon ki egy bizonyos összeget az Ökumenikus Bizottság elnökségének a kezéhez, hogy olyan költségeket, mint pld. Vasady Bélának itt tartózkodása költségei, utlevelének és kiutazási engedélyének megszerzése összegét fedezni lehessen. Felhatalmazott, hogy 15.000.000.- kérjek erre a célra.

1946. február 3. Kálvin-tér

Elnök Ur! A Kálvin-téri gyülekezet nevében és ezzel a magyar református gyülekezetek nevében üdvözlöm midőn, mint a magyar köztársaság első elnöke, jelenleg a ^{magasabb} legnehezebb magyar közjogi méltóság betöltője, átlépi a templom küszöbét, hogy hitvesével, legbensőbb segitőtársával, küzdelmeinek és eredményeinek hű osztályosával részt vegyen abban az istenimádásban, amelynek több mint egy emberöltőn keresztül Elnök Ur is felszentelt szolgája volt. Jól esik nekünk látnunk azt, hogy első útja ide vezette, abba a közösségbe, ahol Elnök Urat legjobban ismerik és legjobban szeretik.

Isten áldása legyen bejövételén és Isten áldása legyen magas szolgálatán!

1946. február 3. Kálvin-tér

a II. imádságból

Könyörgünk hozzád magyar nemzetünkért most abból az alkalomból is, hogy ősi alkotmányunk mélyreható változáson ment át. Légy a te magyar népeddel a köztársasági államformában is. Segítsd meg erősekeddel, hogy különb nemzet legyen, fiait magyarabbak és emberebbek, mint eddig voltunk. Áldd meg a magyar köztársaság elnökét, hogy nagy szolgálatának terheit alázatosan hordozza, nehéz kötelességeit hiven teljesítse s nemzete javára és a te dicsőségedre példaadóan forgolódjék.

6. február 25.

Budapest, 194.

IX., Róday-utca 28.

P r o m e m o r i a

Ma délelőtt Radvánszky Albert, Bereczky Albert és Pap László társaságában megbeszéltem a miniszterelnökkel az ökonomikusujjáépítési bizottság tannivalóit. Főképen a külföldi valuta árfolyamára nézve volt hosszabb megbeszélésünk. Említettem, hogy a pénzügyminiszternél február hó 20-án szintén ilyen tanácskozást folytattam, ez azonban nem vezetett eredményre, mert azt mozdította, hogy ha kérjük, a Gazdasági Főtanács megadja azt a kedvezményt, amit az Amerikából magyarországi családtagok számára hazaküldött segélyek beváltásánál biztosít. Ez pedig ugyanannyi, amennyi a hivatalos árfolyam.

Közben értesültem, hogy a Joint azt mondta, hogy a dollár megnyugtató árfolyamának megállapítására szükséges igéreték és lépések megtörténtek. Írásban kértük ezt a kedvezményt a mi számunkra is. Itt említette Radvánszky Albert, hogy a Svéd Egyház a magyarországi evangélikus egyháznak /a genfi központ kikerülésével/ 10 millió svéd koronát küldött.

--

Kértem, hogy a miniszterelnök nevében Max Vischer urat meghívjam a gyermekküldötetés letárgyalására.

*Magyarországon
hogy az az ember legyen, -.- (a M.E.) való hivatalosán*

Megállapodtunk abban, hogy egy kis comittee létesül a miniszterelnökség vezetése alatt, amelyik a svájci gyermekküldötetés ügyeit Magyarországon intézi. Vezetőül a miniszterelnök ilyen irányú kezdeményező nyilatkozatára felkérendőnek tartottuk a miniszterelnök feleségét: Nagy Ferencnét, tagjaiul: Vajkai Rózsit, Lukács Saroltát, Klaniczay Gyulát, Pollákné Stern Szerénát, Bodoky Richárdot, Domján Jánost és Sztehló Gábort. Intézkedés nem történt arra, hogy ki hívja össze.

--

Ugyancsak kértük, hogy a küldendő autókra is teljes van és illetékmentességet biztosítson.

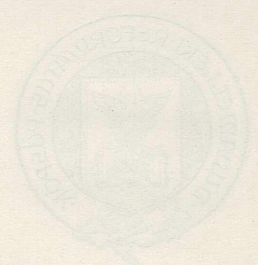
--

Az a nézet alakult ki, hogy amennyiben lehet áruban kellene a pénzeket behozni, viszont ennek az a nehézsége, hogy az áru megvásárlása, beküldése, kiváltása, fuvarozása sok ve-

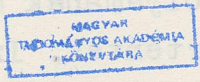
6. február 25.

Budapest, 1914.
IX. kerületi 28.

szódságba és költségbe kerül. l. u. e. m. e.

Ma délelőtti Radványi Albert, Beresky Albert és Pap
László társaságban megbeszéltem a miniszterelnökkel az önk-
menyiségjogi törvény tervezetét. Tervezem a külföldi
valuták árfolyamára nézve volt hosszabb megbeszélésünk. Emel-
lett, hogy a pénzügyminiszterrel február 20-án esztendő-
nyen tárgyalásokat folytatottam, az azonban nem vezetett eredm-
ényre, mert azt mondták, hogy ha kértük a gazdasági főtanács-
megadja azt a kedvezményt, amit az Amerikaiai Magyarországi
családtagok számára hazaküldött segélyek bevételénél biztosít.
Az pedig ugyancsak, amennyi a hivatalos értelem.
Közben értesíttem, hogy a törvényt azt mondták, hogy a
holár megnyugtató értelemmel megállapításra szükséges igé-
reték és lépések megtételéhez kértük azt a kedvezményt
a mi számunkra is. Itt említettem Radványi Albert, hogy a Svéd
Egyház a magyarországi evangélikus egyháznak a gamli központ
kikerülésével 10 millió svéd koronát küldött.

Kértem, hogy a miniszterelnök nevében Max Visscher
urát meghívjam a gyarmatkormányzatok letárgyalására.
Megállapodtunk abban, hogy egy kis bizottság létesül
a miniszterelnök vezetésével, amelyik a svéd gyarmatkör-
vezet ügyeit Magyarországon intézi. Vezetőül a miniszterelnök
ilyen irányú kezdeményezéskor nyilatkozataira felkérődnének tartot-
tuk a miniszterelnök feladatát: Nagy Ferencné, tagjaiul: Vajna
Róbert, Lukács Sándor, Károlyi Gyula, Pollák Sándor
György, Bodóy Richárd, Domján János és Székely György.
Intézkedés nem történt arra, hogy ki hívja össze.
Ugyancsak kértük, hogy a külföldi emberek is teljes-
vén és illetékmentesen járjanak.

Az a nézet alakult ki, hogy mennyiben lehet ábrán
kellene a pénzeket behozni, viszont annak az a nehézsége, hogy
az áru megvásárlása, behozása, kiváltsága, fuvarozása sok ve-

Budapest, 1946.

IX, Róday-utca 28.

Pro memoria

Ma, 1946. április 3-án megjelentem a köztársasági elnöknél. Utközben Ordass Lajos ev.püspöktől értesültem, hogy az evangélikus egyház elnöksége: Radvánszky Albert és Kapi Béla tisztelgő látogatáson voltak már az államfőnél. Ezért beszélgetésünket azzal kezdtem, hogy az egyetemes konvent elnöksége ez idő szerint nincs együtt s arra a kedves kötelességére, hogy az államfőnél tiszteletét tegye, csak a májusi találkozás alkalmával gondolhat. Addig azonban én a folyó ügyeket nem halaszthatom és az ő szíves hozzájárulásával megkezdem a referálásukat.

1. Rámuttertam, hogy a kegyelmi jog gyakorlása mély visszatetszést okozott az ország széles rétegeiben. Az a tény, hogy a bíróság által felterjesztett egyéneket az államfő nem részesíti kegyelemben, őt a lehető legkedvezőtlenebb színben tünteti fel. Ez már valóságos protestáns ügyvé vált, mert falvakban katolikus emberek lehuritják a reformátusokat azzal, hogy papjuk vérszomjas ember. Leveleket kaptam, amelyek a legélesebb kifakadással ítélik meg ezt a helyzetet. Ezért térnek ki a protestáns halálraítéltek s ezért nő a Mindszentyék népszerűsége. En tudom Bereczky Alberttől, hogy az államfőnek mi a felfogása a kegyelmi jog gyakorlására: t.i. akit ajánlanak annak megkegyelmez, akit nem ajánlanak, annak nem kegyelmez meg. Más nem lehet tennie. De jelenleg úgy áll a nemzet közvéleménye előtt Tildy Zoltán református lelkész, hogy akiknek a szigorú népbírák megkegyelmeznének, ő halálukat kívánja. Tildy Zoltán elmondotta, hogy ismeri ezt a helyzetet. Eddig még soha sem volt meg benne annak az eleven érzése, hogy a történelem vaskerekei közé került ember igen könnyen darabokra szaggattatik. Ő neki csakugyan az a felfogása, amit én mondtam s nagyon rossznéven vette az újságoktól és a népbírásgoktól, hogy az ő szerepét helytelen világításba helyezték. Ugyanis, ha a népbíráson a kegyelmi kérvény nem kapja meg az egyhangú elutasítást, fel kell terjeszteni az államfőhöz. Minden eddigi esetben olyan ügyeket terjesztettek fel, ahol egy szavazat a kegyelem mellett szólott, de a többség a kegyelem elutasítása mellett szavazott s az igazságügyminiszter nagyon megokolt előterjesztésében a többség határozatát ajánlotta megerősítésre. Ő sze-

mély szerint sokat viaskodott Csiáért és Keményért. Sok fáradságába került, hogy golyó általi kivégzésre enyhítsen kötél általi halálra szóló ítéleteket. Ahol akár az alsóbb, akár a felsőbbfokú ítélet, akár az igazságügyminiszter véleménye kegyelemre szólott, megadta a kegyelmet s csak ott döntött halál mellett, amikor szótöbbségesen bár, de minden tényező a halálos ítélet végrehajtása mellett döntött.

Kértem, tegyen róla, hogy ez a körülmény a nemzetközvéleménye előtt kellő megvilágításba helyeztessék.

Itt terjesztettem elé kérésemet Jaross Andor érdekében és mondtam el okaimat. Ő is szeretné megmenteni Jaross Andor életét, de az a tény, hogy az ő minisztersége alatt történt a zsidók deportációja s ez 400.000 zsidó halálát jelentette, nagyon nehezen erőltethető meg.

2. Előadtam a Rádióval való esetünket. Mondottam, hogy a megszállott területek szempontjából a rádió-istentiszteletek felbecsülhetetlenek. A nyugati államok közvéleménye egészen másképp tekint Magyarországra felé mindaddig, amíg innét a rádióból istentiszteletek hangzanak el. Most nem is annyira az egyház missziói és pásztori érdekeiről beszélek, hanem a legnyersebb politikai érdeket szolgáltatom meg, amikor azt állítom, hogy az egész rezsimnek mindent el kellene követnie, hogy istentiszteletet közvetítsen, még akkor is, ha ezt az egyházak nem akarnák. Kétélű fegyver kényszeríti az egyházakat arra, hogy istentiszteleten elhangzó igehirdetést kívülálló emberek cenzurájának vessék alá, mikor az egyház minden garanciát megad arra, hogy ilyen cenzura, mint biztonsági intézkedés kielégítően működjék. Azt mondta, ma vagy holnap lesz beszéde az illetékes orosz főemberrel és még egyszer megpróbálja ezt szóba hozni.

3. Előadtam a Tisza Kálmán esetét s kérdeztem: hajlandó-e őt fogadni, hogy maga mondja el mit kér tőle. A jövő hét folyamán fogadja.

4. Kértem, hogy Zsitvay ügye iránt érdeklődjék és sürgesse meg. Súlyos betegen ül a börtönben, s tárgyalás nincs, se szabadon nem bocsátják.

5. Előhoztam a lelkészek amnesztia ügyét. Azt mondotta, készen volt egy amnesztia rendelet tervezete és ehhez az oroszok is már hozzájárultak, de Mindszenty viselkedése, különösen a Szent Domonkos templomban a tatárjárásról szóló prédikációja, az oroszoknál úgy elrontotta a dolgot, hogy a lelkészek megkegyelmezéséről nem akarnak hallani. Most megint javult valamennyire a helyzet és ő megkezdi a lelkészek megkegyelmezésének és internáló táborokból való

Budapest, 194.....

IX., Róday-utca 28.

- 3 -

kiszabandításának az ügyét. Ennek a rendjén kifejezettem kértem, hogy az öreg Uray Sándor dolgában érdeklődjék, mert ez is már az idegekre megy. Neki meg volt az első főtárgyalása a népbíróságon, ott a hallgatóság megtapsolta és ünnepelte. A tárgyalást elnapolták és új vádakat kovácsoltak. Közben szabadon bocsátották, de eltiltották a szolgálatától. Pfeifer államtitkár azt mondotta, hogy a pertörlési irat alá van írva és le is küldetett, de azóta már másfél hónap is eltelt és az irat nem érkezett le. Szintén feljegyezt e.

6. Mondtam, hogy Pap László nem kapta meg a vízumot, és visszakapta az utlevelét. Tudatában volt, hogy miért fontos Pap László kimenetele. Azt mondta: ma még tesz egy utolsó próbát s reméli, sikerülni fog.

7. Tájékoztattam a Megbékélés Tanácsának az ügyéről és különböző fordulatairól. Nagyon megfogta a figyelmét, mikor azt mondtam, hogy a nőknek és az ifjaknak kellene átadni ezt a munkát, amelyet a hercegprímás magatartása megghiúsított.

Budapest, 194...
IX., Ráday-utca 28.

Pro memoria

741 - 1946. eln.szám

1946. június 8-án indultam Budapestről dr. Pap László és Várady Szabó Lajos társaságában. Pátyra érkeztünk 10 óra tájt. A gyülekezeti teremben rövid istentiszteletet tartottunk, igeolvasással és imádkozással. Páty sok morális veszteséget látott, de épületeiben, anyagi javakban kevesebb a kára. Egészséges, életerős gyülekezet, hamar ki fogja heverni a veszteséget.

Délelőtt még meglátogattam a mányi gyülekezetet. A templom belseje tökéletesen fel van dülva, az orgona, a pad, a templomtető darabokban hever kazallá halmozva. A papi lakást már rendkívüli szivóssággal rendbehozták és lakhatóvá tették. A lelkipásztornak nagy egyéni veszteségei vannak. A környéken összegyűjtötték a kilótt réztöltény hüvelyeket és ebből nagyértékű gyersanyag gyűjteményhez jutottak. Sokat segít nekik a lelkes apósa: Zakar Albert tisztviselőtelepi presbiter.

Délre érkeztünk Csabdiba. A legtöbbet szenvedett gyülekezetek közé tartozik. A lelkeszlakás már lakható, temploma tökéletesen leégett, de a romok belőle el vannak takarítva. A gyülekezet vesztesége óriási. Minden állatállomány odalett és a hivek háztartásának felszerelése is. Nagyon sok halott teteme borította az utcákat és a mezőket, úgy hogy a hazaköltöző nép már Bicskénél érezte a hullaszagot. A gyülekezetnek 5-10%-a elvezett a háboruban. Délután a romtemplomban istentiszteletet tartottunk.

Este Bicskére érkeztünk. Megnéztük az épületeket, számbavettük a helyzetet és presbiteri megbeszélést tartottunk. Bicske azok közé a gyülekezetek közé tartozik, amely hamar kiheverné a baját, ha a hivek gazdasági élete rendbejönne. Ezidőszerint azonban ennek nagy akadályai vannak.

Másnap június 9-én reggel 7 órakor bicskéről Alcsutra mentünk. Ott találkoztunk a presbiterekkel és az egyház hivatalosaival. Megnéztük a belülről elpusztított templomot. Orgonának, padoknak, urasztalának csak a romjai vannak. A gyülekezet a

földosztásnál anyagilag megerősödött.

Alcsutól Vértessacsára mentünk, ahol a padoktól, orgonától és felszereléstől megfosztott templomban rövid istentiszteletet tartottunk. Nagyon panaszkodnak a telepésekre, akik a kiköltöztetett svábok helyére jöttek. Izgága, pusztító, dologtalan nép, bár több száz református van közöttük. Nagy ellenérzés támadt a jövevények és a régi törzsökös lakosság között.

Vértessacsáról Lovasberénybe mentünk. Sokat szenvedett a lelkészlak, az iskola, a tanítói lakás és a templom is belülről el van pusztulva. A helyreállítás munkája folyamatban van és minden tényező nagy szívósságot tanúsít. Panaszkodtak a megszálló csapatok egyes különítményeinek garázdálkodása miatt.

Délelőtt folyamán értünk Verebre, ahol istentiszteletet tartottunk és urvacsorát osztottunk. A templom már használható állapotban van, a lelkészlak is lakható. A hivek anyagi vesztesége igen nagy. Vereb községben több mint 400 törzskönyvezett tehén termelte a tejet a budapesti piac számára. A község hazatérése után egy sem volt. Most már megint van 50-60 állatjuk, de távolról sem az a minőségű, amilyen elveszett.

Délután átmentünk Baracskára. Baracskán nincs paróchia; a templom rom. Az iskola udvarán istentiszteletet tartottunk és prédikáltam. A lelkipásztor és a presbiterek a csapás súlya alatt lélekben elmélyültek. Itt is az a baj, hogy az egyének súlyos kára miatt az egyház helyreállítása és ujjaépítése lassan halad.

Hazamenet megnéztem a Róköz-alapítvány házáat. Fel van dülve, a teteje fedetlen, ez idő szerint lakatlan. A lelkész és a presbiterium nem tudják a gondját vállalni, mert a magukét sem bírják. Az épület állaga jó és alkalmas volna üdülőtelepnek városi ember számára.

Estére Kápolnásnyékre értünk. Kápolnásnyéken a templom elpusztult, belseje egy nagy romhalmaz. Tornya bedült és a kövek felett már nő a fű. A paróchia lakható s jelenleg az egyik hajléktalanná vált tanítónak is szállást nyújt. A lelkipásztor és a presbiterek ruganyosságot és a jövőbe vetett bizalmat tanúsítanak. Az új gazdák még nem illeszkedtek bele a gyülekezeti életbe.

Másnap június 10-én, pünkösd hétfőjén Kápolnásnyékről Gárdonyba mentünk. Itt is rövid istentiszteletet tartottunk a templomban. Számbavettük a pusztulást. Egy agresszív nőcsoport

741

1946

Budapest, 194.....

IX., Róday-utca 28.

- 3 -

statáriális intézkedéseket követelt a Nőegylet felvirágoztatása terén. A lelkész véleménye szerint ez a táncoló párt, amelyeik a Madisz receptjét akarja folytatni s azért haragszik, mert ezt a presbiterium nem helyesli.

Gárdonyból Velencére mentünk, ahol a templom belseje és tornya rom. Vizjogi perük volt a tó halászása körül, de most úgy mondják, kedvező döntést kaptak.

Velencéről Pákozdra mentünk, ahol a templom belülről szintén rom. Kivülről is érzékeny károkat szenvedett.

Pákozdról Seregélyesre érkeztünk. Seregélyesen a templom elpusztult. A paróchián a lelkész és a helyettes lelkész osztottak meg. Istentiszteletet tartottam a paróchia udvarán, azután bevonultunk az iskolába és ott urvacsorát osztottunk. A hivek nagyon követelik a lelkész eltávozását. A lelkész csak kedvező cserére hajlandó. Az ottlevő helyetteslelkész: Csavar Ernő hűségesen dolgozik, de sokat szenved helyzetének feszélyezett volta miatt. A gyülekezet és a presbiterium fáradt, de buzgó gondnoka meg tudná mozgatni.

Seregélyesről délután Abára mentünk át. Megtekintettük a rommá lett abai templomot. Az egész egy nagy kőomladék. A lelkészlak ép, jelenleg mások laknak benne. A lelkész a saját házában lakik a község végén. Szép iskolája szintén kiheverte már a nagyobb károkat és folyik benne az élet.

Abáról Sárkeresztúron és Sárbogárdon át, ahol mindeütt istentiszteletet tartottam és számbavettem a romlást - Sárkeresztúron a templom omlott össze, Sárbogárdon a Huszár Dezső alapítvány házát pusztították el a hatalmaszkodó helyi ifjusági egyesületek - megérkeztünk Cecére, ahol épen templomi ünnepély folyt a hadifoglyok javára. Én az ünnepélyen is szolgáltam. Késő este tértünk nyugovóra.

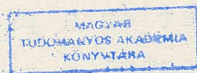
Negyedik nap június 11-én reggel Dunaföldvárra mentünk. Komp vitt át a Dunán és úgy siettünk Kecskemét felé. (Utközben egy pár orosz katona, kiket lovasszekér vitt, meg akartak állítani, hogy mi vigyük őket tovább. Ezt a soffőrünk megtagadta. Erre egyik rálőtt a kocsinkra. A vége az lett, hogy megállottunk, az orosz katonák odajöttek, géppisztolyaikkal az orrunk előtt hadonásztak és az egyik beült félig az ölünk-

be, félig az ülésre s elvitette magát a fülöpszállási betérő-
ig, utközben kedélyes beszélgetések között.

Kecskemétre érkeztünk délőtt és délig számbavettük
a gyülekezet külső képét, és a látható romlások mértékét. Szo-
moru volt látni a Kollégium épületének romlását, hová még most
sem szabad belépni, azután azt a zsufoltságot, amiben a közös
épületben élő leányinternátus és városi kórház él. Az a hír jár-
ta akkor, hogy a Bodor Zsuzsanna árvaház az orosz megszállás
alól felszabadult.

Délután indultunk Nagykőrösre, hová késve érkeztünk.
Még volt időnk a presbiterekkel ülést tartani, ahol az egyházi
élet minden ágáról a megbízott vezető részletes képet adott. Külö-
nösen siralmas volt a latrinává változtatott egyházi levéltár-
nak a külső képe. A presbiterek nagyon nyomatékosan kérték a
Paczolay György érdekében való közbenjárást. Ragaszkodnak hozzá
és sajnálkozva nézik családjának nélkülözését.

Budapest, 194.....
IX., Ráday-utca 28.

1946

P r o m e m o r i a

A Nemzeti Kormány egyik volt minisztere nálam járt és közölte: sok jó magyar ember óhaja, hogy a hercegprimással találkozzam s kérdezte: van-e ennek részemről valami akadály? A feleletem más nem lehetett, mint az, hogy a találkozást a magam részéről szükségesnek tartom, őszintén óhajtom és ebben a tekintetben szolgálatra állok. Így jött hozzám az értesítés, hogy folyó évi június hó 24-én délelőtt 8 órakor fogad a hercegprimás.

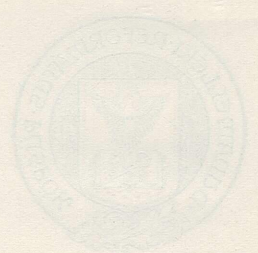
Elindultam 7 órakor, de a közlekedési nehézségek miatt - bár a várhegynek toronyirányt vágtam neki a Lánchidfőtől - negyedórai késéssel érkeztem a Lant u.2. szám alá. A primásnál nem volt senki és pár perc múlva már fogadott. Kb. 3/4 óráig voltam nála. 9 órakor távoztam el s a fogadószobában Nagy Miklós közoktatásügyi államtitkárt találtam, aki éppen tisztelgő látogatást volt teendő a primásnál.

Elmondottam a Primásnak: olyan időket élünk, amikor a keresztyénség a maga egészében van egzisztenciálisan érdekelve. Nem egyik, vagy másik egyház ügyéről van ma szó, hanem arról, hogy van-e Krisztus egyházának létjogosultsága ebben a világban, vagy nincs? Már a múltban, a jobboldali diktaturák idején is nagy áldás lett volna, ha a keresztyén egyházak egyöntetű álláspontot foglalhattak volna el, s a meghiusulta nagy erkölcsi kárt okozott. Mennyivel inkább szükség van erre most! Elmondottam, hogy az együttműködés külső formáit állapítsa meg ő; magát a tényt tartom kíváncsúnak a következő pontokon:

1. Az egyház prófétai tiszte. Isten törvényeinek hirdetésében és védelmezésében. Az emberség, a szabadság, az erkölcsi felelősség, a jog és kötelesség korrelációja.

2. Az egyház szabadsága minden következményeivel együtt. A vallás szabad gyakorlatáról szóló alapvető törvényt úgy kell magyarázni, hogy az az egyházaknak teljes működési szabadságot biztosít minden olyan szolgálatban, amely az egyház lényegéből vagy történelméből következik.

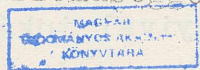

3. A magyar közélet jelenlegi alakulásában elismerése és biztosítása annak, hogy az egyház maga szociális szolgáltatást belföldi és külföldi vonatkozásban akadálytalanul végezhesse. Gondolok elsősorban a külföldi segélyezések lebonyolítására, annak a helynek a biztosítására, amelyet a külföldi adakozók bizalma az egyházak számára kijelöl és igen sokszor az adakozás feltételévé tett.

4. Az iskolaügy terén az egyházi iskolák értékének elismerése és szolgálatainak teljes támogatása.

5. Küzdelem minden olyan kilengés ellen és egyéni kezdeményezés ellen, amely alkalmas arra, hogy a megszálló hatalom beavatkozását kihívja s olyan világpolitikai kísérleteknek adjon tápot, amely megsemmisíthetné a magyarság önállóságának és függetlenségének eszmei maradékát is.

A primás mindezt helyeselte. Az egyes pontoknál részletesen rámutatott azokra a sérelmekre, amelyek elsősorban az ő egyházát érték. Különösen kitért arra, hogy a nevére küldött nagymennyiségű külföldi szeretetadományt hogyan játszották át a nem egyházi, sőt az egyházzal szemben ellenérzéssel viseltető tényezők számára, továbbá még részletesebben arra, hogy az egyház rovására irt ellenforradalmi megmozdulások és kísérletezések tekintetében mennyi az agent provocateurök munkája, mennyi a politikai rendőrség által kikényszerített propaganda anyag és mennyi a tudatos rosszhiszeműséggel felhasznált egyházellenes politikai hadjárat.

A módra nézve abban állapodtunk meg, hogy egymásról tudva külön menetelünk s a közös kérdésekben esetleg közös felfogásunknak külön-külön, de azonos tartalommal adunk kifejezést. A közös felfogás megmunkálására alkalmas összekötő egyéneket kérünk fel.

A primás rendkívül elszánt ember benyomását tette rám. Meg nem alkuvó, mártiromságra éhes ember. Modorában nem volt semmi egyházfejedelmi, zászlósuri vonás, egyszerűen, közvetlenül, hal-
kan, nagyon hazározottan beszélt. Valami halvány fáradtság látszott rajta, valami szomorúság lehetl a szavaiból s az, hogy amit csi-
nál nem a maga vállalkozása és kedvtelése, nem is egy diadalmas

3

Budapest, 194.....

IX., Ráday-utca 28.

hadvezér erejének a megmutatása, hanem egy isteni kényszerűség
elszánt vállalkozása. Ugy hatott, mintha a XVII. század nagy
vallásháboruiból lépett volna át a romokban heverő Budapestre
a XX. század közepén.

Budapest, 194.....
IX., Ráday-utca 28.

P r o m e m o r i a

1946. augusztus 18-án délután 6 órakor fogadtam Mindszenty József hercegprimás ur látogatását. A zuglói templomszentelésről jött, autódeffekt miatt félórai késéssel. 1/2 8 órakor távozott el tőlem.

Tájékoztattott arról, milyen szövegű levelet írt a kormánynak a megszálló csapatok kezdeményezésére a keresztyén egyházakhoz a rádió és az ujságok útján intézett felhívásra, amelyben az egyházakat a megszálló csapatok iránti szeretet ápolására hívják fel s a szeretet hiányáért felelőssé próbálják tenni. Ugyancsak ismertette a május 5-i nagy zarándoklat lefolyását s elmondotta, hogy milyen nehézségek előtt áll a Szent István napi körmenettel kapcsolatban.

Megbeszéltük a B-lista, valamint a tanulók politizálásának ügyét és megállapítottuk, hogy álláspontunk egyező.

Ő azt a meggyőződését fejezte ki, hogy ha szabad választásban a magyar társadalomna döntene milyen politikát helyeseljen, egy erősen szociális keresztyén politika, amely kiengesztelődést hangoztat, többséget szerezne.